

РЕШЕНИЕ

№ 269

гр. София, 26.04.2022 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

АПЕЛАТИВЕН СЪД - СОФИЯ, 5-ТИ ТЪРГОВСКИ, в публично заседание на дванадесети април през две хиляди двадесет и втора година в следния състав:

Председател: Иво Димитров

Членове: Величка Борилова
Зорница Гладилова

при участието на секретаря Нина Ш. Вьонг Методиева
като разгледа докладваното от Зорница Гладилова Въззивно търговско дело
№ 20221001000034 по описа за 2022 година

Производството е по реда на чл.258 и следващите от ГПК.

С решение № 261226/09.08.2021 г. по т.д. № 1186/2020 г. СГС, ТО, VI-8 състав е осъдил „ДЗИ Общо застраховане“ ЕАД да заплати на Производствено – потребителна обслужваща кооперация на частни стопани Земеделец 93 по иск с правно основание чл. 405, ал.1 от КЗ сумата от 60 480 лева – застрахователно обезщетение за увредени застраховани земеделски култури – царевица (30 % щета) в местност Студентски връх, в резултат на застрахователно събитие – градушка на 03.07.2017 година по договор за застраховка, сключен със застрахователна полица № 610117041000007/24.04.2017 г., заедно със законната лихва от 26.06.2020 г. до окончателното заплащане на сумата, по иск с правно основание чл. 409 от КЗ във връзка с чл. 108 от КЗ и чл. 86, ал.1 от ЗЗД сумата от 17 371,20 лева – лихва за забава върху сумата от 60 480 лева за периода 03.08.2017 г. – 12.03.2020 г. и 06.04.2020 г. - 25.06.2020 година и на основание чл. 78, ал.1 от ГПК разноси по делото – 3 108,17 лева – за внесена държавна такса, 3500 лева – адвокатско възнаграждение и 305,80 - за депозит за вещо лице и за разпит на свидетел. С решението е отхвърлен предявения от Производствено – потребителна обслужваща кооперация на частни стопани Земеделец 93 срещу „ДЗИ Общо застраховане“ ЕАД иск с правно основание чл. 405, ал.1 от КЗ сумата от 7200 лева - застрахователно обезщетение за увредени застраховани земеделски култури – царевица - 60 дка в местност Бахчалъка, в резултат на застрахователно събитие – прооливен дъжд и градушка на 02-03.07.2017 година по договор за застраховка, сключен със застрахователна полица № 610117041000007/24.04.2017 г., иск с правно основание чл. 409 от КЗ във връзка с чл. 108 от КЗ и чл. 86, ал.1 от ЗЗД за сумата над 17 371,20 лева – лихва за забава върху сумата от 60 480 лева за периода -3.08.2017 г. – 12.03.2020 г. и 06.04.2020 г. - 25.06.2020 година до пълния претендиран размер от 17 791 лева и за периода 13.03.2020 г. – 05.04.2020 г. и иск с правно основание чл. 409 от КЗ във връзка с чл. 108 от КЗ и чл. 86, ал.1

от ЗЗД за сумата от 2 118 лева – законна лихва върху сумата от 7200 лева за периода 03.08.2017 г. – 25.06.2020 година. С решението е осъдена Производствено – потребителна обслужваща кооперация на частни стопани Земеделец 93 да заплати на „ДЗИ Общо застраховане“ ЕАД, ЕИК 121718407, адрес: гр. София, Бул. „Витоша“ 89Б, ОББ Милениум Център на основание чл. 78, ал.3 от ГПК сумата от 54 лева – разноски по делото.

Срещу решението, в частта, с която са уважени исквете е подадена въззивна жалба от „ДЗИ Общо застраховане“ ЕАД, което моли то да бъде отменено и исквете срещу него – отхвърлени изцяло. Поддържа, че по договор се покривали количествени щети, вследствие прякото действие от ударите на градовите зърна, изразяващи се в пречупване, разкъсване, оронване, нараняване и увреждане на растенията и плодовете. Представните доказателства за извършените огледи на мястото на събитието, установили, че във фазата на развитие на културата към момента на събитието, увреждането на листната маса не е довело до количествено намаляване на добива. В процеса на ликвидация по щетата не било установено подлежащо на обезщетяване увреждане на застрахована култура - царевица. Към момента на градушката, царевицата се е намирала в етап на развитие - млечна зрялост. В акта и при окончателния оглед, било установено, че в резултат на събитието е увредена само листната маса на растенията, което в този етап на развитие - млечна зрялост, не можело доведе до намаляване на добива. Растенията били достигнали степен на развитие, при която евентуално засягане на листната маса не се отразявала на качествено и количественото развитие на кочаните. Когато царевицата се гледала за зърно, разкъсването на листата в етапа на развитие млечна зрялост не се отразява на добива. Изготвената по делото Съдебно-агротехническа експертиза не установявала по категоричен начин нито настъпването на покрито по полицата събитие, нито размера на вредата по процесната царевица. Същата не почивала на задълбочени познания в процесната материя, като е описан единствено общопознатият процес на фотосинтеза. Не били анализирани данните, изложени в съдебно заседание от експертите - агрономи на ДЗИ. Процентът на увреждане на листната маса бил определен абсолютно произволно. Не ставало ясно с какви документи се е запознало вещото лице, за да констатира, че добивът е по-нисък с 30 %, нито спрямо какъв период е по-нисък добивът. Съдът в нарушение на процесуалните правила не допуснал поисканата от ответника съдебно-счетоводна експертиза и не било установено какво е добитото количество в годината на събитието или в предходните години. Не била представена и поисканата „кантарна книга“, от която да може да се извлече подобен извод. Не ставало ясно и как вещото лице е установило лошо качество на зърното, при положение, че самото то констатира, а и от приетия като доказателство по делото снимков материал безспорно е видно, че в следствие на градушката не са увредени кочаните на царевицата.

Срещу решението в отхвърлителната му част е подадена въззивна жалба от Производствено-потребителна обслужваща кооперация Земеделец 93. Счита установено, че в резултат на процесното застрахователно събитие - проливен дъжд и буря на 02-03.07.2017 година в местността „Бахчалъка“ 60 декара са изцяло увредени - растенията са изцяло извлечени и пречупени. С протокол от 12.07.2017 година на застрахователя щетата била определена на 100 %. Свидетелят Д. също давал информация за щетите в местността „Бахчалъка“, като заявил, че цялата площ била покрита с вода и растенията бяха покрити е тиня и наклонени в посока, откъдето е вървяла водата. Съдът неправилно изтъквал и приложил т. 10.6 от ОУ на застрахователя, за който твърдял че „щети до 5 % не се обезщетяват“. Текстът бил неясен, тъй като не изяснява тези 5 % на каква база се изчисляват. Посочената клауза следвало да се тълкува систематично с оглед на останалите текстове в общите условия и с оглед целта на застрахователния договор, а именно - да покрие риска на застрахования. Съгласно т. 8.6.2 от Раздел 8 „Установяване на застрахователното събитие, оглед и оценка на увредените култури“ от Общите условия, при неравномерно увреждане, застрахованите площи се разделят на участъци, в зависимост от степента на щетата. Когато щетите са нанесени на петна, ивици и други, разделянето се извършва чрез измерване. В конкретният случай щетата в м. „Бахчалъка“ е била именно

неравномерна, уврежданията са били в конкретен участък, който е измерен от вещото лице на застрахователя в размер на 60 декара, а според показанията на свидетеля Д. тези 60 декара са в ниската част, която според него била като улей и водата като е падала тръгвала по улея като река и всичко било замазано. Съгласно т. 10.5 размерът на застрахователното обезщетение на декар е равен на договорената /определена съгласно т. 6.1./ застрахователна сума на декар, умножена с процента на установената щета. В този случай при напълно унищожена култура, застрахователното обезщетение на декар не може да надвишава застрахователна сума на декар. Застрахователното обезщетение се определяло на декар увредена площ, а не на цяла застрахована площ. Следващият текст гласял „щети до 5 % не се обезщетяват“, този текст очевидно означава, че „щети до 5% /на декар/ не се обезщетяват“, а не че щети нанесени на до 5 % от общата застрахованата площ не се обезщетяват. Противното тълкуване би означавало да се пренебрегне цялата методика на определяне на щетите при неравномерно увреждане, както и да се излезе от целта и принципите на застрахователния договор и да се стигне до един явно несправедлив резултат.

Поддържа неоснователност на подадената от „ДЗИ Общо застраховане“ ЕАД въззивна жалба. Реалните щети били над 30 % и не било възможно възстановяване на културата, тъй като е налице трета степен увреждане, което е най-интензивното, преди пълно погиване на културата. По отношение на направеното с въззивната жалба доказателствено искане за назначаване на съдебно - счетоводна експертиза, намира искането за неотнормено към спорния предмет. Количеството на добитата царевица през 2016 година, 2017 и 2018 година няма отношение към размера на щетата в конкретната 2017 година, за конкретната застрахована местност. Всяка година се извършва смяна на засетите култури в различните местности, за да се осигури по-висок добив. Количеството добита царевица зависи, както от конкретната местност, в която е засята, така и от други фактори, различни за различните стопански години, като например различните климатични условия и феномени които застраховката не покрива като „суша“ например. Себестойността на добитата 2017 година царевица също била без значение, тъй като застрахователят е поел риск при щети от градушка, проливен дъжд и т.н., а не носи риска при увеличаване или намаляване на себестойността.

Въззивният съд като обсъди представените по делото доказателства, намира за установено следното от фактическа страна:

Ищецът Производствено – потребителна обслужваща кооперация на частни стопани Земеделец 93 твърди, че е сключил застрахователен договор с ответника „ДЗИ Общо застраховане“ ЕАД, обективиран в застрахователна полица за застраховане на земеделски култури № 610117041000007/24.04.2017 г., по силата на който били застраховани селскостопански култури: слънчоглед маслодаен - 2 130 дка и царевица за зърно – 4 130 дка /от които в местността „Студентски връх“ – 1680 дка, а в местността „Бахчалъка“ – 1220 дка/ за периода от 24.04.2017 г. до прибиране на реколтата, но не по-късно от 20.11.2017 г. Към договора били приложими Общите условия за застраховане на земеделски култури. На 02 - 03.07.2017 г., в периода на действие на застрахователното покритие настъпило застрахователно събитие – буря, проливен дъжд и градушка в местността „Студентски връх“ и местността „Бахчалъка“. Застрахователят бил незабавно уведомен. На 12.07.2017 г. бил извършен оглед и съставена оценка на щетите от експерта на застрахователя – П. Х., в присъствието на представител на застрахования и било установено разкъсани листа и пречупени стебла като била определена степен на поражение – 3-та – наранявания на растенията, които могат да причинят значително намаляване на добива. В съставения акт за огледа било посочено, че от посевите на огледаната местност Студентски връх, където били засети 1 680 дка на ищеца, били увредени всички 1 680 дка, като размерът на щетата по застрахователни причини бил 30%. На 09.08.2017 г. бил извършен повторен оглед от друг експерт на застрахователя, който заявил, че поради многобройни щети през текущата година щетите от застрахователното събитие върху царевицата, констатирани в първоначалния протокол /в размер на 30 %/ са необезщетими. Претендира обезщетение в размер на 60 480 лв., тъй като дължимото застрахователно обезщетение за всеки декар според договора било

120 лв., повредените декари били 1 680, а процентът на щетите бил 30%. На 12.07.2017 г. представители на застрахования и застрахователя направили оглед на местността Бахчалъчка, където имало други застраховани посеви на ищеца. Там било констатирано, че били увредени 60 дка от общо 1 220 дка, като претенцията на ищеца е за обезщетение в размер на 7 200 лева. Претендира и лихва за забава от 03.08.2017 г. върху двете обезщетения, съответно 17 791 лв. и 2 118 лв., за периода от 03.08.2017 г. до завеждане на иска.

Ответникът „ДЗИ Общо застраховане“ ЕАД оспорва иска. Поддържа, че при първият оглед на 12.07.2017 г. не били спазени изискванията на т.8.6 от Общите условия, приложими към полицата. В акта било записано, че царевицата е на етап на развитие – млечна зрялост, на който уврежданията по листата не могат да доведат до намаляване на добива. Сочил, че при втория оглед, на 9.08.2017 г., направен от техен експерт, било констатирано, че застрахователното събитие – буря, което се случило, не е попречило на развитието на посевите царевица, тъй като била засегната само листната маса, в етап на развитие на царевицата – млечна зрялост, при който увреждането на листата не влияе върху развитието на плода. Сочил се, че съгласно общите условия към договора, увреждания до 5% от общите щети върху застрахования обект, не се обезщетявали /т.10.6 от Общите условия/. При повторния оглед било установено увреждане под 5 % поради което и щетата е приета за необезщетима. При следващ трети оглед било констатирано изцяло възстановяване на листната маса, както и че царевицата се развива нормално, формирала е зърна и кочаните са с нормален размер. Направено е сравнение с блок, неувреден от градушката, на който се отглеждала царевица и било установено, че кочаните на растенията изглеждат по идентичен начин. Сочил също така, че застрахования може при желание да ползва вещо лице за своя сметка, но не го бил направил. Оспорва да е получено искането за плащане. Моли съда да отхвърли като неоснователни исковете на ищеца.

В допълнителна искова молба ищецът изцяло поддържа предявените искове и моли да бъдат отхвърлени като неоснователни възразенията на ответника. Възразява срещу втория извършен оглед от представител на застрахователя, като сочи, че същият нямал необходимите знания и умения, а и самата му професия – ветеринар, не предполага даване на експертни становища по отношение на земеделски култури. Сочил се, че 60 дка в местността Бахчалъчка са 100 % увредени.

Ответникът представя отговор на допълнителната искова молба, с която оспорва изцяло като неоснователни твърденията на ищеца, изложени в допълнителната искова молба.

Представена е застрахователна полица за застраховане на земеделски култури № 610117041000007/24.04.2017 г., инкорпорираща сключен между Производствено – потребителна обслужваща кооперация на частни стопани Земеделец 93 и „ДЗИ Общо застраховане“ ЕАД договор за застраховка на земеделски култури със срок на действие от 0:00 часа на 24.04.2017 г. до прибиране на реколтата но не по-късно от 20.11 на текущата стопанска година. Застрахованите култури са слънчоглед маслодаен - 2130 дка и царевица за зърно – първа култура - 4 130 дка, застрахователна сума на декар - 120 лева, при покрит застрахователен риск - градушка, буря, проливен дъжд и пожар. В полицата застрахования е удостоверил, че е получил и е съгласен с Общите условия за застраховане на земеделски култури и те са част от полицата.

Представено е Предложение – въпросник № 07/24.04.2017 г. за застраховане на земеделски култури и опис за засети култури, попълнен от представител на Производствено – потребителна обслужваща кооперация на частни стопани Земеделец 93. В него са посочени застрахованите площи земеделски култури - царевица и слънчоглед – маслодаен и местностите, в които са засети: 1./ слънчоглед – Кална дере, Гийкник, Татар чешма; 2./ царевицата – Кална дере, Елите, Бахчалъчка, Под водоема, Зад Джебелско и Студентски връх.

Представени са Общите условия за застраховане на земеделски култури. Съгласно т. 2.1 застраховката покрива застрахователно събитие „градушка“ – валеж на ледени зърна и парчета със сферична или неправилна форма, през топлите месеци на

годината, причиняващи характерни градобитни белези по зелените части на растенията, като се покриват количествени щети, вследствие прякото действие от ударите на градовите зърна, изразяващи се в пречупване, разкъсване, оронване, нараняване и увреждане на растенията и плодовете. Съгласно т.2.3 застраховката покрива застрахователно събитие „проливен дъжд“ – интензивен валеж в голямо количество за кратко време с внезапно начало и край, като се обезщетяват количествени щети от прякото действие на дъждовните капки, както в резултат на изравняване, извличане, затрупване и затлачване от стичащи се водни маси. В раздел VIII от Общите условия, озаглавен „Установяване на застрахователно събитие, оглед и оценка на увредените култури“, в т. 8.1. е предвидено задължение за застрахования при настъпване на застрахователно събитие да уведоми писмено застрахователя в срок от 5 работни дни от узнаването, чрез попълване на уведомление за щета по образец. Съгласно т. 8.6. оценяването на културите, засегнати от застрахователни събития, се извършва по масиви /местности, идентификатор – номер на блок на земеделско стопанство/, площи и идентификатор – номер на блока на земеделско стопанство, като за целта се ползват описите от фактическите засетите, засадени площи с култури. В т. 8.6.1. е посочено, че процента щета се определя по метода на преброяване и пресмятане на изцяло или частично увредени и напълно запазени растения. Те се вземат от пробни парцели с еднакви размери, на равен интервал и разстояние, така разположени, че да дават точна представа за щетата. В т.8.7 е предвидено, че в зависимост от развитието на увредените култури и очакваното възстановяване и намаляване на първоначалната щета, се извършват две оценки: предварителна – веднага след събитието и окончателна – непосредствено преди прибиране на реколтата. Предварителна оценка се извършва при млади растения, когато съществуват условия за възстановяване /т. 8.7.1.1/ или има трудност да се определи с точност размера на щетата /т. 8.7.1.2/. Окончателна оценка се извършва при: 1) напълно унищожена култура, 2) презасяване (презасаждане) на същата или друга култура върху засегнатите от застрахователното събитие площи; 3) настъпило събитие непосредствено преди прибирането или при прибирането на реколтата, или загубите са ясно очертани при напълно завършено развитие на културата, 4) прибиране на увредената култура на части; 5) наличие на застрахователни събития, които могат да увеличат щетата; 6) засегнатата от застрахователно събитие площ е с малки размери. Предвидено е, че размерът на щетата при окончателната оценка не може да бъде по-висок от тази на предварителната, освен когато се провежда анкета на място от представител на ЦУ на застрахователя, който одобри увеличението. Според т.8.13 ако застрахованият не е съгласен с оценката, може да поиска втора оценка, при условие, че увредените култури се запазят в същото състояние, както при първия оглед или се оставят пробни парцели. В т. 8.14 е предвидена процедурата за втора оценка, при която може да се посочи вещо лице и от застрахования на негови разноски, и при липса на съгласие относно размер на щетите – двете страни посочват трето лице, чиято оценка е окончателна. Резултатите от оценката се отразяват в оценителен акт по образец, който се подписва от двете страни и от вещите лица, като препис от който се връчва на застрахования. В Раздел 10, озаглавен „Размер на застрахователното обезщетение“ са посочени правилата, по които се определя застрахователното обезщетение. Според т. 10.1 застрахователното обезщетение се изчислява по видове култури, блокове и площи в съответствие със застрахователните суми на декар по застрахователна полица, като размерът на застрахователното обезщетение на декар /т.10.5/ е равен на договорената /определена съгласно т.6.1/ застрахователна сума на декар, умножена с процента на установената щета. Съгласно т. 10.6 – щети до 5 % не се обезщетяват.

Представено е уведомление, до „ДЗИ Общо застраховане“ ЕАД, подадено на 04.07.2017 г. от председателя на Производствено – потребителна обслужваща кооперация на частни стопани Земеделец 93 за това, че на 02.07.2017 г. и на 03.07.2017 г. в резултат на буря, проливен дъжд и градушка са нанесени щети на посочените в него култури – рапица, слънчоглед и царевица. Уточнени са конкретните местности и площ на увредените култури.

Представено е приложение № 5, представляващо протокол за оглед на земеделски култури, извършен на 12.07.2017 г., подписан от П. Х. – експерт при ДЗИ ОЗ и Т. Т. – представител на Производствено – потребителна обслужваща кооперация на частни

стопани Земеделец 93. За посевите от царевица в Студентски връх – Царевица са е отбелязана степента на пораженията „3“, което съгласно описанието означава „нараняване на растенията, които могат да причинят значително намаляване на добива /без нараняване на плодовете/. Размер на щетата е определен на 30 %. Степента на развитие на културата е посочена на млечна зрялост. Актът за оценка на щети на земеделски култури от 12.07.2017 г., подписан от П. Х. и Т. Т., отнасящи се култури - царевица и слънчоглед, както посочва: 1./ Царевица - местност Бахчалъка – засети 1220 дка, от които са отбелязани увредени 60 дка – определено обезщетение 100 %; 2./ слънчоглед – Кално дере – усойна – от засети 620 дка, увредени 335 дка – определено обезщетение 100 %; 3./ слънчоглед – Кално дере –от засети 760 дка, увредени 418 дка – определено обезщетение 100 %; 4./ слънчоглед – Гийлик - от засети 450 дка, увредени 427,50 дка – определено обезщетение 100 %; 5./слънчоглед – Татар Чешма - от засети 300 дка, увредени 270 дка – определено обезщетение 100 %. Като забележка в последната графа е отбелязано необезщетимо.

Актът от 12.07.2017 г. е допълнен при окончателен оглед – на 09.08.2017 г., протоколът за който е подписан от П. Х. – експерт при ДЗИ ОЗ и Т. Т. – представител на Производствено – потребителна обслужваща кооперация на частни стопани Земеделец 93, д-р П. и А. Д.. Като относно определеният размер 30% на щетите на царевицата в местността „Студентски връх“ е посочено необезщетимо.

Представена е жалба от 17.08.2017 г., подадена от председателя на Производствено – потребителна обслужваща кооперация на частни стопани Земеделец 93 до „ДЗИ Общо застраховане“ ЕАД, който поради несъгласие с констатациите от повторния оглед, проведен на 10.08.2017 г., е поискал сформиране на нова комисия и извършване на обективна оценка. По отношение на жалбата в съдебно заседание на 30.03.2021 г. ответникът е посочил, че е подадена чрез местния клон на агенцията, с която работи ответното дружество и не оспорва получаването на същата.

За установяване състоянието на посевите от царевица са разпитани като свидетели: на ищеца - А. Т. Д., а на ответника - С. К. Р. за установява състоянието на посевите по време на огледите.

От показанията на свидетеля Д. се установява, че през 2017 г. е работил в Земеделската кооперация в с. Козловец като „Техник земеделски култури“, работа с машини, трактори и техника в кооперацията. След 2017 г. е пенсионер. В началото на м. юли 2017 г., паднал много силен дъжд, придружен с градушка. Свидетеля живее в селото, където е кооперацията и където се намират и посевите и видял градината потънала във вода и зеленчуци, домати, пипер, всичко било съборено във водата. Председателят на кооперацията му наредил да отиде и да огледа площите за поражения. Свидетелят направил оглед и видял, че има поражения по царевица, рапица и слънчоглед. По пътя, по който минали по време на огледа, първо в местността „Бахчалъка“, там нямало толкова поражения от град, тъй като блока е голям, в две височини и долу в ниското се събирала и многото вода. Царевицата била в млечна зрялост, висока около метър и шестдесет-седемдесет - оформен кочан, с оформени зърна, обаче меки, не твърди. Понеже в тази местност е ниско като улей и от двете страни водата се събирала и тъй като посевите били в ниската част в тази местност и водата като падала и тръгнала по улея и всичко помела. Мястото било дълго и широко около 50-60 метра, около 60 дка по преценка на свидетеля и по време на огледа се видяло, че растенията са покрити с тиня и наклонени в посоката, откъдето е вървяла водата. Цялата засята с царевица площ била 1 220 дка. Увредената площ била около 60 дка. На нивата на „Студентски връх“ вече имало голямо поражение от градушката. Само на източния край имало и вода и град, а на едната страна градът бил до такава степен, че стъблата били останали голи, нямало листа, листата били паднали долу, даже и пречупени стъбла имало. Цялата нива в района е 1 680 дка. По преценка на свидетеля около 30-40% от цялата площ, била увредена от градушката и от дъжда. Когато свидетелят отишъл до нивите непосредствено след пороите и градушката царевицата била във фаза на млечна зрялост, а август вече била въсърно бяла. Когато ходил непосредствено след дъжда, не можал да влезе вътре в нивата, защото било много мокро, и ходил покрай нивата и гледал листата, и само

донякъде влизал. Гледал и стъблото и листата, те били долу на земята. Имало и пречупени стъбла. Имало и такива, които гледали надолу. Самата риза, с която е обвита царевицата била нахъсана. Не всички царевици били оголени. Но по преценка на свидетеля, дори и да не е оголен кочана, ако няма листа, няма как да се храни царевицата. Председателят съобщил по телефона на свидетеля, че е дошла проверка от ДЗИ, да вземе джипа и да видят нивата в „Студентски връх“ – това било при втория оглед на 08-09 август. Свидетелят не присъствал на първия оглед. Експертът от ДЗИ за втория оглед се казвал П. П., който по време на огледа казал, че не било за плащане, нямало толкова пари, обаче щели да направят нещо. Тогава всичко било изсъхнало, тъй като градушката била в началото на юли. Царевицата вече била станала по-твърда. Нивата се намирала по два склона и долчинка и по дъното на долчинката имало царевица, замазана с тиня, която продължавала да стои там, защото тинята била много. Имало наноси по дъното, между 10,20,30 см. където е влачена тиня. Било станало твърдо, вървели по него и не потъвало. Нивата била голяма и я обходили във всички посоки - запад, изток, север, юг, свидетелят предлагал на експерта от ДЗИ да влязат и навътре, но той казал, че му е ясно и няма смисъл да влизат. С него се въртели из нивата не по-малко от два часа, доста походили. Свидетелят е уточнил, че на представителя на ДЗИ не му се влизало вътре в нивата да ходи пеш, защото няма как с джипа да се влезе и само по края на нивата гледал. По време на този оглед свидетелят не видял представителя на ДЗИ да прави снимки. Свидетелят подписал нещо, но не го е прочел. По време на огледа, не бил попълван този лист, той бил вече готов попълнен. Свидетелят го подписал, на края на втората страница, не е видял какво пише на първата страница и представителят на ДЗИ прибрал всичко. Не останал екземпляр при свидетеля. Реколтата на тази нива я прибирали и с машини, но голяма част останала на земята. Имало и „пеша“ бригада, с техника, с ремаркета отивали и тракторът вървял и те обирали и хвърляли вътре като всичко било прибирано на площадката. Добивът бил паднал, защото 2016 г. - 2015 г. вадели по 1 100 дка - 1 200 дка, а тогава извадили седемстотин и нещо. Качеството на царевицата не било добро. Това, което го обирали, било кално, замърсено, отивало на площадката, там създавало други проблеми - прах, запрашвало се. През 2016 г., тъй като се редуват земеделски култури, на това място не била царевица, но по-предната година била царевица. През 2017 г. имало и незасегнати райони и там се отчитал добив и имало разлика в рамките на една и съща година, от две различни ниви, в двата добива.

От показанията на свидетеля С. Р. – агроном, служител на ДЗИ – ОЗ ЕАД се установява, че към датата на разпита работи в Дирекция „Застрахователни обезщетения“. Била запозната с щетата на „Земеделец-93“ в местностите „Студентски връх“ и „Бахчалъка“, тъй като били застраховани слънчоглед и царевица и щетата на слънчогледа била в голям размер /около 200 000 лева/. Директорът помолил свидетелката да участва в комисия, която да направи контролен оглед на увредените местности. Поканили я в качество на експерт, тъй като била агроном по образование. Оценка, която трябвало да се изготви била последна и комисията била в голям състав. Огледът се провел през последните дни на август. По време на огледа обиколили блоковете със слънчоглед, които били ожънати и установили там щетата и след това отишли на блока с царевица. Съгласно общите условия, при една оценка на щета, когато комисията прецени, че растението не е завършило изцяло своето развитие се предвиждали два огледа – един предварителен и един окончателен. В случая документацията, която била дадена да разгледа при тази щета на свидетелката, на слънчогледа била дадена на окончателна оценка, а на единия блок с царевица била дадена предварителна оценка. Това означавало, че когато е дадена предварителна оценка, следва да се извърши и окончателен оглед, за да се установи точният процент щета на увредения блок. Свидетелката присъствала на контролен оглед, след извършени два огледа - предварителен и окончателен, края на август. Огледите във връзка с щетата по принцип били приключили. В конкретния случай, по искане на директора на дирекция „Застрахователни обезщетения“ отишли да направят този допълнителен оглед, тъй като имало някакви възражения относно въпросния блок и затова в конкретния случай не правили никакъв отделен протокол, тъй като вече огледите били направени и изготвени протоколите. На огледа със свидетелката били директора на дирекцията, директорът на агенцията във Велико Търново, която

направила застраховката, вещо лице и представител на фирма, която изследвала посевите с дрон. Присъствал и председателят на кооперацията. Изготвили снимков материал, но свидетелката лично не е правила снимков материал и не знае в конкретния случай, кой е правил снимковия материал. Свидетелката не си спомня на кой блок са ходили по време на огледа, но отишли на блока, на който ги завел председателят. Спрели на няколко места в блока и огледали културата - царевицата. При огледа се установило, че царевицата е в почти технологична зрялост преди жътва, листната маса била прегоряла, поради етапа на технологично развитие и само кочаните били останали. Зърната били изхранени и кочаните били с нормално големина. Нямало зърна, които да не са се изхранили. Посевът бил в прекрасно състояние.

По делото е изслушана съдебно-агротехническа експертиза, изготвена въз основа на представения по делото снимков материал, след изслушване на допуснатите свидетели и запознаване с приложените писмени доказателства. Съгласно заключението на експерта З. Г. във фаза „млечна зрялост“ царевицата за зърно има най-голяма нужда от азот, калий, фосфор, магнезий и други минерали, за наедряване на зърното, чрез образуване на сухо вещество, белтък и въглехидрати в зърното. Листата са едни от най-важните растителни органи. Чрез тях растенията осъществяват най-важното физиологични процеси – фотосинтеза /процесът, в който растенията използват въглеродния двуокис, вода и слънчева енергия, за да произвеждат въглехидрати и да отделят кислород/. Растението използва въглехидратите за храна. Фотосинтезата протичала единствено в зелените листа. Интензивността на фотосинтезата е по-висока при младите листа, отколкото при старите. Доказано е, че растенията нарастват благодарение на процеса на фотосинтеза, а не само на хранителни вещества в почвата. Другият важен процес за развитието на царевичното растение е транспирацията. Транспирацията е процес на отделяне на водни пари от надземните части на растенията, движението на водата и хранителни вещества от корена към листата. Интензивността на транспирацията зависи от интензивността на фотосинтезата и смукателната сила на листата. Във фаза „млечна зрялост“ не се образуват нови листа. Пораженията от градушката – разкъсани листа и пречупени стъбла не се възстановяват до края на вегетацията. Разкъсаните листа в последствие изсъхват. Лисната маса намалява и намалява и интензивността на фотосинтезата. При увредена маса от 30 %, се нарушава целия физиологичен процес на развитието на царевичните растения. Нарушаването на транспирацията води до нарушен воден баланс и нарушено общо физиологично състояние на царевичния посев. Нарушен е и процеса на дишане на растенията. Образуването на въглехидрати, белтъчини, мазнини в зърното е по-малко и като резултат от това, качеството на зърното се понижава и количеството на добива намалява. След анализ на представения от ответника снимков материал на диск, приложен по делото относно огледа от 12.07.2017 г., вещото лице е дава заключението, че се наблюдава царевичен посев в млечна зрялост, с разкъсани листа и пречупени стъбла, от ледените кристали на градушката – около 30 % увреждане. От показанията на свидетеля Родова относно прегорялата листна маса по време на огледа през месец август, вещото лице е заключило, че това потвърждава извода за нарушено физиологично развитие на царевичните насаждения, тъй като това състояние на царевичния посев е резултат от увреждането на листната маса от ледените кристали. Листата са изсъхнали, вегетацията е прекратена и физиологичното развитие на растенията е спряло. В резултат на това, вещото лице анализира и показанията на свидетеля Д. за намален добив и влошено качество на добива, като сочи, че тези показания съответстват на снимковия материал по делото. При което може да се направи извод за увреждане на царевичния посев в местност Студентски връх от ледените кристали на градушката - около 30 %, което е засегнало лисната маса, без увреждане на кочаните, но е довело и до спадане на добива с около 30 %.

Във въззивното производство е изслушана съдебно-икономическа експертиза, която не е оспорена от страните. Съгласно заключението на вещото лице общото количество царевица, отчетено в счетоводните регистри при ищеца е: за 2016 г. – 3 641 820 кг., от които разпределени за лично ползване 1 421 760 кг.; за 2017 г. – 6 296 480 кг., от които разпределено за лично ползване – 1 590 920 кг.; за 2018 г. – 6 326 380 кг., от които

разпределено за лично ползване 903 609 кг. Вещото лице е посочило, че общият размер на реколтата през 2017 г. за местност Бахчалъка е 1 094 000 кг. при среден добив 897кг./дка. Общият размер на реколтата през 2017 г. за местност Студентски връх е 1 113 500 при среден добив – 663 кг./дка. Съпоставено със средния добив на декар в другите засяти със царевица райони през 2017 г. се вижда, че добивът от процесните местности е много по-малък.

При така установената фактическа обстановка, въззивният съд приема следното от правна страна:

Предявен е иск с правно основание чл.405, ал.1 от КЗ за заплащане на застрахователно обезщетение по договор за имуществена застраховка на земеделски култури „Каско“.

Съгласно чл.405, ал.1 от КЗ при настъпване на застрахователното събитие застрахователят е длъжен да плати застрахователно обезщетение в уговорения срок. Срокът не може да е по-дълъг от срока по чл. 108, ал. 1 – 3 или 5.

С договора за застраховка застрахователят се задължава да поеме определен риск срещу плащане на премия и при настъпване на застрахователно събитие да заплати на застрахования или на трето ползващо се лице застрахователно обезщетение. Договорът се сключва в писмена форма като застрахователна полица или друг писмен акт и има следните задължителни реквизити: данни за страните; предмета на застраховката; покрития риск; срока на договора, както началото и края на застрахователното покритие; застрахователната сума и застрахователната премия; дата и място на издаване; подписите на страните.

Предмет на имуществено застраховане може да бъде всяко право, което за застрахования е оценимо в пари, като сумата, срещу която се застрахова имуществото не може да надвишава действителната му стойност. За действителна се смята стойността, срещу която вместо застрахованото имущество може да се купи друго от същото качество. При настъпване на застрахователното събитие, застрахователят е длъжен да плати застрахователното обезщетение в посочения в чл.405, ал.1 срок. Обезщетението трябва да бъде равно на размера на вредата към деня на настъпване на събитието.

За да се ангажира отговорността на застрахователя, следва да се установи по безспорен начин: 1. наличие на осъществен застрахователен риск, в резултат на което са били причинени имуществени вреди на застрахования; 2. щетата да е настъпила по време на действието на валидно сключен договор за застраховка; 3. договорната отговорност да представлява предвиден и покрит застрахователен риск; 4. застрахованият да е изправната страна в застрахователното правоотношение, което означава да е изпълнил задълженията си по договора, включително и уведомяване на застрахователя в съответствие със законовите изисквания, респективно Общите условия на договора.

Страните са обвързани от застрахователен договор за имуществено застраховане по чл. 399 от КЗ, при приложими общи условия по чл. 348, ал. 1, вр. чл. 334, ал. 1 от КЗ, с предмет земеделската реколта от царевица, находящи се в почените в застрахователния договор земеделски масиви, обработвани от ищеца.

Няма спор между страните и видно от представената застрахователна полица те са обвързани от валиден договор за имуществена застраховка на земеделска продукция, включваща посевите в процесните местности /в местност „Студентски връх“ са застраховани 1680 декара царевица и местност „Бахчалъка“ – 1220 декара/, към който договор за приложими Общите условия за застраховане на земеделски култури. Няма спор, че е платена застрахователната премия и че договорът за застраховка е влязъл в сила.

Няма спор и се установява от свидетелските показания на свидетеля Д., че на 03.07.2017 г. и 04.07.2017 г. са настъпили застрахователни събития буря, проливен дъжд и градушка. В срока по договора /на 04.07.2017 г./ ищецът е уведомил ответника за застрахователното събитие и настъпилите щети, включващи и царевицата в двете

местности.

При първия оглед от представител на застрахователя /на 12.07.2017 г./ с изготвения акт за оценка на щети за местност Студентски връх е прието, че от засятата царевича 1680 дка са увредени 1680 дка при определени 30 % щети. За местност Бахчалъка са приети като увредени 60 дка, при засети 1220 дка и е дадена констатация, че са необезщетими. Доводът на ответника че представителят му поради липса на квалификация е освободен от работа впоследствие е неотносим към спора, тъй като от представените доказателства е видно, че именно това лице е представлявало и е действало от името и за сметка на ответника при огледа. Неотносимо е и възражението за неспазване на договорните изисквания / т. 8.6 от ОУ/ при извършването на огледа и описа на щетите, тъй като представителят на застрахователя е имал възможност при този оглед да процедира съобразно договорните изисквания. Твърденията на застрахователя са, че при огледа на 12.07.2017 г. е изготвена предварителна оценка на щетата, но това не е посочено в самия протокол и не са отбелязани кои от предвидените в договора /т.8.7.1.1. и т.8.7.1.2./ условия обосновават тази предварителна оценка.

При следващия оглед от представител на застрахователя /на 09.08.2017 г./ относно земеделските култури в местност Студентски връх е прието, че се касае за необезщетими вреди, без да е посочена причина. Ответникът твърди, че тогава е изготвена окончателна оценка без да установи основанието, на което е извършена такава – при липса на основанията по чл. 8.7.2 от ОУ.

Въззивният съд напълно споделя мотивите на първоинстанционния съд, че в случай, че се приеме, че са били налице предпоставките за извършване на окончателна оценка и това е оценката, извършена на 09.08.2017 г., по делото липсват доказателства ответника застраховател да е спазил процедурата по чл. 8.14 от ОУ. При установено подадено на 17.08.2017 г. писмено възражение от застрахования с искане за извършване на повторен оглед и нова оценка, по делото липсват доказателства застрахователят да е предприел посочените в договора действия. Огледът и оценката на 09.08.2017 г. са извършени по реда на т.8.14 от ОУ са предприети по искане на застрахователя, а не на застрахования и именно след този повторен оглед е определен размерът на щетата, в случай – че се касае за щети, които не подлежат на обезщетяване по преценка на застрахователя.

Допълнително следва да се има предвид, че неспазването на процедурата за оценка на щетите, предвидена от страните в договора, не може да послужи за отказ да се изплати застрахователно обезщетение. Нейната цел е да улесни установяването на действителния размер на щетите при участие на всички заинтересовани лица.

По делото е установено от свидетелските показания на свидетелката Родова осъществяване и на трети оглед, без да са доказани основанията, на които е предприет, както и неговите последици.

По делото са събрани достатъчно доказателства за установяване на настъпилите вследствие процесното застрахователно събитие щети на застрахованата реколта от удостовереното от представителите и на двете страни в протокола за първоначалния оглед, показанията на разпитаните свидетели и изслушаната съдебно-аграрна експертиза. Протокола посочва, че в местността „Студентски връх“ са увредени всички засети 1680 дка, като размера на щетата е 30 %, което се потвърждава от сведенията на свидетеля Д.. Актът за оценка на щетите при втория оглед повтаря тези констатации, като преценката необезщетимо е без посочване на основание за нея. Свидетелските показания на свидетеля Д. сочат на настъпили щети, чиято квалификация покрива 3-та степен според представените протоколи /свидателят сочи на увредена листна маса/ и дори за 4-та степен, тъй като свидетелят е посочил, че има растения с прекършени стебла и извадени от земята и влачени от пороя и заровени в тинята. Вещото лице Г. е анализирано както показанията на свидетеля на ответника, така и представения от ответника снимков материал от ответника. Експертизата изяснява значението на листната маса /за чието увреждане ответникът не спори/ за развитието на растенията и във фазата на млечна зрялост. Съдът напълно приема като обоснован извода че наранената листа маса е от ключово значение за

последващото развитие на растенията чрез процесите фотосинтеза и транспирация и води до намалено количество на добива, съответно по-ниско качество на добива.

Неоснователен е отказа да се изплати застрахователно обезщетение с довода, че няма намаляване на реализирания добив, тъй като няма как да бъде извършено сравнение с добив от същата местност за същата година. Не е относимо сравнение с добивите с други местности, или от същата местност, но през други земеделски години, тъй като условията, при които се развиват растенията се различават. Независимо от това изслушаната във въззивната инстанция експертиза установява, че съпоставен с добива пред същата година от другите засяти с царевица местности, добивът от тази местност е значително по-малък /повече от 30%/ От друга страна преценката на свидетеля за увреждането и на назначения от съда експерт е извършена на базата на конкретната реколта. В ОУ, приложими към процесния договор е предвидено, че се запазват пробни участъци (т. 8.13 от ОУ), при оспорена оценка, но ответникът не следвал предписаната от договора процедура.

Въззивният съд напълно възприема размера на щетите, който е приел и първоинстанционния съд – такива, каквито са удостоверени и от страните в двата протокола актове за опис на щети, изготвени на 12.07.2017 г. и на 09.08.2017 г. и каквито са изчислени от заключението на експерта без същото да е оспорено по делото.

Относно претенцията за обезщетяване на щетите по 60 дка царевица в местност Бахчалъка поради проливен дъжд и буря – ответникът реално не спори относно тяхното настъпване, но излага твърдения, че не дължи обезщетение на основание т.10.6 от ОУ, тъй като текстът гласи, че не се обезщетяват щети до 5 %. Съдът намира, че посочената разпоредба следва да се тълкува във връзка с начина на определяне на щетите – според т. 8.6 от ОУ оценяването на културите се извършва по масиви, площи и идентификатор, като според т. 8.6.1 процентът щета се определя по метода на преброяване и пресмятане на изцяло или частично увредени и напълно запазени растения. Следователно, под „щета“ в определен процент страните са имали предвид, че се касае за щети, засягащи определен масив – какъв процент от растенията в този масив са увредени. Поради това и при масив от 1220 дка, щета, която засяга 60 дка /дори и да са изцяло погинали/ е под 5 % и в тази част исковата претенция е неоснователна.

Исковата претенция е основателна за сумата от 60 480 лева – застрахователно обезщетение за увредени застраховани земеделски култури – царевица /30 % щета/ в местност Студентски връх, в резултат на застрахователно събитие – градушка на 03.07.2017 година /30 % от уговореното обезщетение 120 лева за декар за 1680 дка/.

По иска с правно основание чл. 409 във връзка с чл. 108 от КЗ вр. чл. 86, ал.1 от ЗЗД:

На основание чл. 409 от КЗ във връзка с чл. 86, ал.1 от ЗЗД и т. 11.1.2 от ОУ лихва за забава се дължи след изтичане на 15 дневния период за изплащане обезщетение – т.е 15 работни дни след 04.07.2017 г. - от 26.07.2017 г. до дата на предявяване на иска – 25.06.2020 година. С оглед диспозитивното начало, искът следва да се уважи за периода след 03.08.2017 г. Лихва не е дължима за периода от 13.03.2020 г. до 09.04.2020 г. поради мерките по време на извънредното положение, съгласно разпоредбата на чл. 6 от ЗМДВИПОРНС (в редакцията обн. - ДВ, бр. 28 от 24.03.2020 г.). След изменението на разпоредбата на чл. 6 от ЗМДВИПОРНС (изм. и доп. - ДВ, бр. 34 от 09.04.2020 г.) се ограничават субектите, които могат да се възползват от предвиденото законово облекчение, като застрахователите не попадат в лимитативно посочените лица. Поради това след 09.04.2020 г. следва да се приеме, че по процесното вземане се начислява лихва за забава.

Съдът приема, че изчисленията в първоинстанционното решение на лихвата за периодите, в които е дължима са правилни и искът е основателен за сумата от 17 371.20 лева и неоснователен за размера до пълния претендиран размер.

Поради неоснователността на претенцията по главния иск за обезщетение за

увредени насаждения в местност Бахчалъка- 60 дка, неоснователна е и акцесорната претенция за лихва за забава.

По изложените съображения подадените въззивни жалби са неоснователни и следва да бъдат оставени без уважение.

Относно разноските:

При този изход на делото, на ищеца се дължат разноски съобразно уважената част от исковете.

Въззивникът - ищец е представил списък с разноски и доказателства за платени 188.35 лева държавна такса и 6000 лева адвокатско възнаграждение.

Въззивникът – ответник е представил списък с разноски и доказателства за платени 1554.09 лева държавна такса и 600 лева депозит счетоводна експертиза и искане за 300 лв. юрисконсултско възнаграждение.

Жалбоподателят ответник е направил възражение за прекомерност на заплатеното от жалбоподателя-ищец адвокатско възнаграждение. Съгласно чл.7, ал.2, т.4 от Наредба от 9.07.2004 г. за минималните размери на адвокатските възнаграждения минималният размер на адвокатското възнаграждение при интерес от 10 000 лв. до 100 000 лв. е 830 лв. плюс 3 % за горницата над 10 000 лв. /3% от 77 589 лева е 2 328 лева/. При съобразяване на цената на исковете – общо 87589, минималният размер на адвокатското възнаграждение по делото е 3158 лв., при който минимален размер с оглед фактическата и правна сложност на делото и обстоятелството, че е решено в две съдебни заседания, съдът намира, че заплатеното възнаграждение от 6000 лв. не е прекомерено.

На ищеца следва да се присъдят разноски съобразно уважената част от исковете – 4273 лева.

На ответника следва да се присъдят разноски с оглед отхвърлената част от исковете – 498 лв.

Воден от изложеното съставът на Софийски апелативен съд

РЕШИ:

ПОТВЪРЖДАВА решение № 261226/09.08.2021 г. по т.д. № 1186/2020 г. СГС, ТО, VI-8 състав.

ОСЪЖДА „ДЗИ Общо застраховане“ ЕАД, ЕИК 121718407, адрес: гр. София, Бул. „Витоша“ 89Б, ОББ Милениум Център да заплати на Производствено – потребителна обслужваща кооперация на частни стопани Земеделец 93, ЕИК 814160827, съдебен адрес: гр. София, ул. Лега,10, етаж 5, офис 505-506, адв. Ю.Н. на основание чл.78, ал.1 от ГПК сумата 4273 лева разноски по делото.

ОСЪЖДА Производствено – потребителна обслужваща кооперация на частни стопани Земеделец 93, ЕИК 814160827, съдебен адрес: гр. София, ул. Лега,10, етаж 5, офис 505-506, адв. Ю.Н. да заплати на „ДЗИ Общо застраховане“ ЕАД, ЕИК 121718407, адрес: гр. София, Бул. „Витоша“ 89Б, ОББ Милениум Център на основание чл. 78, ал.3 от ГПК сумата от 498 лева – разноски по делото.

РЕШЕНИЕТО подлежи на касационно обжалване в 1-месечен срок от съобщаването му пред Върховен касационен съд при условията на чл.280 от ГПК.

Председател: _____

Членове:

1. _____

2. _____